

Sygn. akt I ACa 311/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 sierpnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Tomasz Żelazowski
Sędziowie:	SSA Maria Iwankiewicz SSA Artur Kowalewski (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sądowy Beata Waclawik

po rozpoznaniu w dniu 6 sierpnia 2015 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa A. B.

przeciwko Przedsiębiorstwu (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w G.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności i wydanie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 23 grudnia 2014 r., sygn. akt I C 253/14

oddala apelację.

SSA M. Iwankiewicz SSA T. Żelazowski SSA A. Kowalewski

Sygn. akt I ACa 311/15

UZASADNIENIE

Pozwem z 25 marca 2013 roku I. B. i A. B. wnieśli o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Gdańsku w dniu 25 kwietnia 2002 roku, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 1 lipca 2002 roku. Powodowie domagali się również uznania, że kwoty 3 razy po 200.000 zł winne do zapłacenia przez spółkę (...), a poręczone przez prezesa spółki – A. B. i prokurenta – I. B., zostały zapłacone przez syndyka spółki (...).

Na rozprawie w dniu 30 października 2014 roku powodowie oświadczyli, że nie podtrzymują zarzutu przedawnienia. Natomiast na rozprawie w dniu 11 grudnia 2014 roku wskazali, że poza pozbawieniem wykonalności tytułu

wykonawczego wnoszą o wydanie przez pozwaną weksla, na podstawie którego wydano tytuł wykonawczy, które pozbawienia wykonalności się domagają.

W odpowiedzi na pozew (...) Spółka z o.o. w G., wniosła o odrzucenie pozwu ewentualnie o jego oddalenie w całości oraz o zasądzenie kosztów procesu od powodów na rzecz pozwanej według norm przepisanych.

Wyrokiem z 23 grudnia 2014 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił powództwo, poprzedzając je następującymi ustaleniami faktycznymi.

W dniu 12 października 1995 roku, spółka (...) zawarła z Przedsiębiorstwem (...) Sp. z o. o. z siedzibą w G. umowę pożyczki kwoty 200.000 zł. Wówczas A. B. pełnił w (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S. funkcję prezesa zarządu, natomiast I. B. pełniła funkcję prokurenta tejże spółki. W § 7 umowy pożyczki strony ustaliły zabezpieczenia zwrotu pożyczki i odsetek, w wyniku czego (...) sp. z o.o. wystawiła weksel in blanco tytułem zabezpieczenia zwrotu zapłaty pożyczki, poręczony przez I. B. i A. B.. Ostatecznie spółka (...) zawarła z pozwaną łącznie trzy umowy pożyczki na kwoty po 200.000 zł. Środki finansowe w łącznej kwocie 600.000 zł zostały przekazane pożyczkobiorczyni stosownie do umowy, a na zabezpieczenie każdej z tych umów, pożyczkobiorczyni wystawiła weksel in blanco, poręczony każdorazowo przez powodów. Ponieważ pożyczkobiorca nie spłacił zobowiązania w dniu 31 stycznia 2001 roku, (...) spółka z o. o. w G. uzupełniła wystawiony przez pożyczkobiorczynię weksel in blanco na kwotę 221.388,95 zł, a ostatecznie Sąd Okręgowy w Gdańsku wydał - w dniu 25 kwietnia 2002 roku, nakaz zapłaty, w którym nakazał A. B. i I. B., aby zapłacili solidarnie na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Spółki z o. o. w G. kwotę 220.904,10 zł oraz kwotę 27.161,40 zł tytułem kosztów procesu w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu. W dniu 1 lipca 2002 roku stwierdzono prawomocność powyższego nakazu zapłaty. Na jego podstawie wszczęto postępowanie egzekucyjne przeciwko powodom. Na dzień 12 września 2014 roku, ich należność z tego tytułu wynosiła łącznie z kosztami postępowania egzekucyjnego 713 005,75 zł. W 2000 roku (...) sp. z o.o. będąca dłużnikiem spółki (...) Sp. z o.o., której jedynym udziałowcem i prezesem jest pozwany A. B. dokonała na rzecz (...) spółki z o.o. w G. wpłaty kwoty 171.980,36 zł na poczet długu (...) Sp. z o.o. w S.. Pozwana pismem z dnia 31 stycznia 2001 roku, powiadomiła A. B., iż zaliczyła wpłaconą kwotę na poczet odsetek od zobowiązania głównego. Wyrokiem z 27 kwietnia 2011 roku Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił powództwo (...) sp. z o.o. przeciwko (...) sp. z o. o. o zapłatę kwoty 171.980 zł z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Przedmiotowy weksel w dalszym ciągu pozostaje w Sądzie Okręgowy w Gdańsku.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji powództwo oparte na art. 840 § 1 k.p.c. okazało się niezasadne. Choć strona powodowa jest legitymowana czynnie do domagania się pozbawienia wykonalności oznaczonego wyżej tytułu wykonawczego oraz ma interes w dochodzeniu powyższego roszczenia, dłużnik może żądać pozbawienia wykonalności tylko wówczas, gdy przedstawi okoliczności przewidziane w art. 840 k.p.c. w terminie wynikającym z art. 843 § 3 k.p.c.

Zarzut, iż zobowiązanie, które zabezpieczał weksel poręczony przez powodów, wygasło wskutek zaspokojenia wierzyciela w toku postępowania upadłościowego w powyższe ustawowe przesłanki się nie wpisuje. Sąd Okręgowy rozważał zakres udzielonego przez powodów poręczenia w związku z podniesionymi przez nich zarzutami, ale ostatecznie uznał, że wszelkie ewentualne zarzuty co do sposobu wypełnienia weksla, powodowie winni kierować na etapie rozstrzygnięcia sprawy I Nc 247/02 przez Sąd Okręgowy w Gdańsku. Natomiast w przedmiotowym postępowaniu rzeczą Sądu jest stosownie do art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., ocena czy zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane.

Ponieważ powodowie wskazywali, że doszło do wykonania zobowiązania Sąd pierwszej instancji odniósł się także do tego zagadnienia i wskazał, że jedynie zaspokojenie wierzytelności wynikające ze stosunku podstawowego w pełnej wysokości, uzasadniałoby pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego. W uzasadnieniu wskazano, że pozwana uzyskała w toku postępowania upadłościowego zaspokojenie jedynie w zakresie należności głównych z każdej z trzech umów tj. po 200.000 zł z każdej. Natomiast pożyczkodawczyni nie została zaspokojona co do kwoty odsetek (zarówno tych wynikających z § 5 umowy jak i tych za opóźnienie w wysokości wskazanej w umowie) tj. łącznie z trzech umów pożyczki – w kwocie 1.978.966,64 zł. W konsekwencji nie sposób jest przyjąć, że wygasło zobowiązanie podstawowe, które zabezpieczał weksel. Z kolei zapłata przez spółkę (...) kwoty 171.980,36 zł na rzecz (...) sp. z o. o. w 2000 roku, tytułem spłaty wierzytelności spółki (...) jest irrelevantna w niniejszym postępowaniu, albowiem zdarzenie to miało

miejsce jeszcze przed wydaniem tytułu wykonawczego, w konsekwencji nie mieści się w hipotezie normy prawnej wynikającej z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. Na marginesie Sąd pierwszej instancji wskazał, iż co prawda prezes zarządu pozwanej K. B. na rozprawie w dniu 11 grudnia 2014 roku oświadczył, iż część dochodzonej przedmiotowym tytułem należności w kwocie 200.000 została zapłacona, jednak nie sposób przyjąć jakoby oświadczenie to złożone w imieniu pozwanej spółki było skuteczne. W tym przedmiocie Sąd Okręgowy podniósł, iż stosownie do umowy pozwanej spółki uprawnionymi do składania oświadczeń woli w jej imieniu są dwaj członkowie działający wspólnie lub jeden działający łącznie z prokurentem. W konsekwencji oznacza to, iż oświadczenie o uznaniu roszczenia, co do kwoty 200.000 zł, a złożone przez K. B. w imieniu spółki należy uznać za bezskuteczne, gdyż dla swojej skuteczności wymagałoby ono potwierdzenia przez drugiego z członków zarządu lub też prokurenta, co w przedmiotowej sprawie nie miało miejsca.

Apelację od powyższego wyroku złożyli powodowie, przy czym apelacja I. B. została odrzucona postanowieniem z 19 lutego 2015 roku, z uwagi na jej wniesienie po upływie ustawowego terminu do dokonania tej czynności. Z kolei A. B. złożył apelację skutecznie i podniósł w niej, że sąd rozpoznał sprawę mało wszechstronnie. Podkreślił, że wielokrotnie domagał się, aby pozwana zaliczyła na należność wynikającą z nakazu kwoty wpłacane przed jej wymagalnością. Skarżący wskazał również, że sąd pierwszej instancji naruszył art. 451 k.c., gdyż zaaprobował postępowanie pozwanej, która wbrew woli dłużników zaliczała wpłaty na poczet odsetek, a nie należności głównej. Skarżący twierdził także, że postępowanie toczyło się z naruszeniem art. 840 k.p.c. gdyż sąd wadliwie przyjął, że po powstaniu tytułu wykonawczego nie nastąpiło zdarzenie uzasadniające pozbawienie tytułu wykonalności, podczas gdy wówczas doszło do spłaty wierzytelności pozwanego przez syndyka masy upadłości.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny w całości podziela i uznaje za własne – bez potrzeby powtarzania – zarówno poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia w zakresie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, jak i przedstawioną w uzasadnieniu zaskarżonego ich ocenę prawną. Podstawy do ich weryfikacji w postulowanym przez skarżącego kierunku nie mogły stanowić argumenty zaprezentowane w apelacji.

Wyjaśnić na wstępie ponownie należy powodowi, że norma art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. nie nasuwa żadnych wątpliwości interpretacyjnych co do tego, że jej treścią objęte są stany faktyczne, w których powództwo przeciwegzekucyjne dotyczy tytułu wykonawczego w postaci prawomocnego orzeczenia sądu zaopatrzonego w klauzule wykonalności, a jego zwalczanie nie jest dopuszczalne poprzez odwołanie się do faktów i dowodów, istniejących przed powstaniem tego tytułu i zmierzających w istocie rzeczy do podważenia orzeczenia objętego tym tytułem. Jakkolwiek bowiem podstawą powództwa opozycyjnego może być kwestionowanie istnienia tytułu egzekucyjnego, tym niemniej konieczne jest wyraźne rozróżnienie pomiędzy tytułami egzekucyjnymi będącymi orzeczeniami sądowymi i innymi tytułami egzekucyjnymi. To rozróżnienie wiąże się ze skutkami prawomocności materialnej orzeczeń sądowych. Z mocy art. 365 § 1 k.p.c. prawomocne orzeczenia sądowe wiążą nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz także inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach przewidzianych w ustawie także inne osoby. Kwestionowanie treści takiego orzeczenia w ramach postępowania przeciwegzekucyjnego jest zatem niedopuszczalne. Odmienna sytuacja zachodzi jedynie w przypadku tytułów niemających tych cech, takich jak akty notarialne, bankowe tytuły egzekucyjne oraz ugody, gdzie można kwestionować istnienie obowiązku stwierdzonego tego rodzaju tytułami egzekucyjnymi za pomocą zarzutów dotyczących np. braku zdolności do czynności prawnych, wad oświadczenia woli oraz innych przyczyn nieważności czynności prawnych. Niezależnie od ograniczeń w powoływaniu merytorycznych zarzutów powód ma obowiązek przedstawić je w pozwie. Te zaś, które nie zostaną w pozwie zawarte, nie są merytorycznie rozpoznawane, gdyż z momentem jego złożenia powód traci prawo do korzystania w dalszym postępowaniu z innych zarzutów (vide art. 843 § 3 k.p.c.). Zarzuty zgłoszone zatem przez stronę inicjującą tego rodzaju postępowanie po złożeniu pozwu, nie podlegają merytorycznemu badaniu.

Przenosząc przedstawiony wyżej syntetycznie stan prawny do realiów przedmiotowej sprawy nie może budzić jakichkolwiek wątpliwości to, że powództwo oparte zostało praktycznie w całości na zarzutach, mających doprowadzić do zweryfikowania treści nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy w Gdańsku w sprawie I Nc 247/02. Tego rodzaju charakter posiadały wszystkie powołane w pozwie okoliczności związane z powstaniem wierzytelności objętej tytułem egzekucyjnym, opisem czynności podejmowanych przez strony w przedmiocie zaspokojenia wierzytelności, a mających miejsce przed wydaniem ww. nakazu zapłaty w tym te, dotyczące spłaty części zobowiązania przez spółkę (...), podobnie jak zaproponowany przez powodów sposób rozliczenia przedmiotowej wierzytelności. Pozostawały one w całości poza zakresem znaczeniowym dyspozycji art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. i jako takie nie podlegały merytorycznemu badaniu. Ich zgłoszenie przez powodów było możliwe wyłącznie w ramach postępowania przez Sądem Okręgowym w Gdańsku, w trakcie którego wydany został przedmiotowy nakaz zapłaty. Rację ma przy tym powód wskazując, że zarzut spełnienia świadczenia przed wydaniem ww. nakazu zapłaty nie został rozpoznany. Stało się tak jednak tylko dlatego, że ocena tego zarzutu – zważywszy na opisane uwarunkowania prawne – była co do zasady niedopuszczalna.

W istocie zatem jedynym zagadnieniem, podającym się merytorycznej ocenie, był zarzut spłaty zobowiązania w ramach postępowania upadłościowego spółki (...). Słusznie jednak Sąd pierwszej instancji ocenił ten zarzut jako oczywiście nieskuteczny, szczegółowo wyjaśniając, że niezaspokojona w dalszym ciągu pozostaje kwota z tytułu należności ubocznych (odsetki), kilkakrotnie przekraczająca wartość samej należności głównej. Nie sposób zatem przyjąć, że zobowiązanie objęte przedmiotowym tytułem egzekucyjnym – na skutek jego zaspokojenia – w całości wygasło, a tylko wówczas powodowie mogliby skutecznie żądać wyeliminowania tego tytułu z obrotu prawnego. Symptomatyczne jest przy tym, że apelacja nie zawiera jakichkolwiek kontrargumentów w przedmiocie ustalonej przez Sąd I instancji kwoty należności odsetkowej. Istota wyводу skarżącego ograniczała się wyłącznie do wadliwego prawnie – z przyczyn wyżej omówionych – poglądu, jakoby fakt zaspokojenia należności głównej w ramach postępowania upadłościowego skutkowało tym, że wygasły również wszelkie zobowiązania z tytułu należności ubocznych

Już tylko dla porządku wyjaśnić należy skarżącemu, że przepis art. 451 § 1 k.c. – wbrew jego sugestii – nie stanowi podstawy do pierwszorzędного dokonywania zaliczenia wpłat na poczet zadłużenia na należność główną. Art. 451 § 1 zd. 2 k.c. nie pozostawia bowiem wątpliwości co do tego, że pomimo dyspozycji dłużnika co do sposobu zaliczenia wpłaty (możliwej przy wielości długów), wierzyciel jest uprawniony do zarachowania jej w pierwszej kolejności na związane z tym długiem należności uboczne, w tym odsetki. Nie jest zatem tak, jak wskazuje powód, że dokonywane na poczet długu wpłaty każdorazowo obniżały wartość świadczenia głównego (zaległej pożyczki), skoro wierzyciel, zgodnie ze swoim uprawnieniem, zaliczał je na poczet spłaty zaległych odsetek.

Z tych względów konieczne stało się rozstrzygnięcie jak w sentencji, na podstawie art. 385 k.p.c.

SSA M. Iwankiewicz SSA T. Żelazowski SSA A. Kowalewski